

شېنجاڭنىڭ جوعارى ساپالى دامۇئنا نازار

وزەكتى ئەخىكادان قامال الپ، جاڭغاق ماين بۇقارانىڭ داستار قانىنا شىعاردى

جوعارى ساپال ئاڭ بۇنىدىكى تەكشۈرۈم رەتتە مايارى ،بۇنىڭ شېنجاڭ اېلانى

□ انار بۇلت \ شېنچياڭ گازەتنىڭ ئىشلىشى كاڭ خاۋيان

جاڭغاقنىڭ قورەكنىك قۇنى كوپىشلىككە ايان ، جاڭغاق مايى دا بازاردا ازىقتىق مايلاردىڭ ”تورە-سى“ ەسەپتەلەدى. بۇگىنگى تاڭدا ،اقسۇ ايىماعى جوسپارعا العان اۆتونوميالى رايونىنىڭ كەلەلى علمى-تەخىيكانى ارناۋلى زەرتتەشۇ نىسانىندا ياعنى ، شېنچياڭ جاڭغاق مايى مەن جاڭغاق قوقمىن جىن-تىكتەي مانەرلەلۇ شەشۇشى تەخىيكاسىن زەرتتەشۇدە قامال اۋ ارقىلى جاڭغاقتان ماي شىعارۇ مولشەرىن جوعاريلاتىپ ،ماي ونمەدرىنىڭ تۇراقىقلىمىن جوعا-ردىلاتىپ ،ەڭ سوغىندا ونەر كاسپىتەنگەن ۇندىرىس-تى جۇزەگە اسىرىپ ،وزىندىك قۇندى ازايىتىپ ،جاڭغاق مايىنىڭ باعاسىن حالققا اناعۇرلم جاناىسمە-دى ەتۇدەن ۇمىت بار .

5- ايدىڭ 26- كۇنى ”جوعارى ساپالى دامۇدى تەكسەرۇ- زەرتتەشۇ ساپارى“ اتنىداى جال-پىلىق مەدىيالاردىڭ كۈلەمدى نەگىزگى تاقىرپىتىق تىل-شلىك ۇيرمەسى اقسۇ جى- جىياڭ جەمىس - جىيەك شارۋاشلىعى شەكتى سەرىكتەستىگىنە بارىپ ،اۆتونوميا-لى رايونىنىڭ كەلەلى علمى- تەخىيكانى ارناۋلى زەرتتەشۇ نىسانىن مىندەتىنە العان وسى كاسپيورنىنىڭ تەخىيكانى زەرتتەپ اشۇداعى ەڭ جاڭا ىلگەرلەشۇش-لىگىن ۇمىستى .

جاز ماۋىسىمى كەپتىرىلگەن جەمىس ونمەدرە-نىڭ ساتىلمىى سايبابىر لايتىن مەزگىل بولغانمەن ، قازىر جى- جىياڭ جەمىس- جىيەك شارۋاشلىعى شەكتى سەرىكتەستىگىنىڭ جاڭغاقى جىنىتىكتەي ما-نەرلەيتىن اۆتوماتنانعان ، زەرەلىلەنگەن ۇلاىپىالى ۇندىرىس جەلىسى وتە قارىبالاس ەكەن ، ويتكەنى وسى سەرىكتەستىكنىڭ جاز ماۋسىمىنا مەڭزەس شى-ھارغان ”قىزىمىلت سارى جاڭغاق“ دەلىنىتەنن جاڭا ۇنىمى بازاردا ايرىقشا ۇتمەدى بولۇدا ،وسى كاسى-پورىندا قۇرىلغان جاڭغاق زەرتتەشۇ ورنى (تەخىيكا ورتالىعى) جاڭغاق ماينى ، جاڭغاق قوقمىن جىنىتىك-تەي مانەرلەلۇ جامىعداى زەرتتەشۇ قىزمەتىن ۇتارتىپ-تى ورىستەتۇدە .

جۇرستەتنىڭ مىدى قۇتاتىندىرتىندىعى جۇرتقا ايان .جىڭدۇڭ ،تاۋباۋ سىياقتى ەلەكتىروندى ساۋدا تۇعىرلارنىن ”جاڭغاق ماينى“ نەزەگىندە ،نەشە مىڭ تاۋار يىنقورماتىياسىن كورۇگە بولادى ،كوپ ساندى جاڭغاق مايىنىڭ 100 مىللى لىترى 50 يۋان اينالاسىندا ساتىلادى ، ۇبىر شەلەڭى 5 لىتر كەلەتىن ادەتتەگى ازىقتىق ماي ولىشمى بويىنشا ەسەپتەگەندە ، ساتىلۇ باعاسى 2500 يۇانغا چەتەدى .

”قازىر ۇبىزدىڭ تومەن تەمپەراتۇرالى ، قالىدىق ماي از بولاتىن سۇنىق كۇيدە ماي تارتۇ

شەشۇشى تەخىيكامىز ارقىلى جاڭغاقتان ماي شىعارۇ مولشەرىن بازارداى جالىي بەتىىك 45% اينالاسىنان 60%تەن استامعا جەتكىزۇگە بولادى“ .اقسۇ جى- جىياڭ جەمىس- جىيەك شارۋاشلىعى شەكتى سەرىكتەستىگىنىڭ ورنىباسار باس دىرەكتورى دۇ جىيان بىلاي دەپ تانىستىردى: جاڭغاقنىڭ ماي قۇرامى 70% شاماسىندا بولادى ، تومەن تەمپەراتۇرا-لى ، قالىدىق ماي از بولاتىن سۇنىق كۇيدە ماي تارتۇ شەشۇشى تەخىيكاسى ارقىلى ماي شىعارۇ مولشەرىن جوعارىلاتۇعا بولادى ، بۇل ۇقىساس مولشەردەگى جاڭغاق دانىىنەن اناعۇرلم كوپ ۇغدەلگەن ماي وى-دىرۇمەن بارابار ، وسى ارقىلى ۇنىمىنىڭ وزىندىك قۇنىن تومەندەتۇگە بولادى .

”قازىر جاڭغاق مايى كوپىنەسە انالار مەن نا-رەستەلەردىڭ كۈتسۇ ۇنىمى رەتىندە پايدالانىۇدا ، ازىق- تۇلىككە از مولشەردە قوسىلۇدا ، بۇقارانىڭ كۇندەلىكىنى تۇتىناتىن ازىقتىق ماينىنا الى دە اينالا المادى“ . دۇ جىيان مۇنىڭ سەبەبىن بىلاي ۇتۇسنى-دىردى: وزىندىك قۇنى مەن ساتىلم باعاسى جوعا-رى بولۇدان سىرت ، جاڭغاق ماينى جىنىتىكتەي مانەر-لەلۇدەگى تەخىيكالىق قىسپاتنىڭ شەكىنەسەننە ۇشىرۇادا . جاڭغاق مايىنىڭ قۇرامىندا قانىقپاعان ماي قىشقىلى مول بولاتىندىقتان ، وڭاي بۇزىلادى (بىستەنىپ كە-تەدى) ، ونىڭ ۇستىنە جوعارى تەمپەراتۇراعا شىدامە-سىز كەلەدى دە ، اس پىسىرغاندا قورەكتىك قۇرامى جويىلىپ كەتەدى ، جاڭغاق ماينى بۇقارانىڭ ۇزاق ۇاقىت تۇتىنۇنا مۇمكىندىك جاساۋ ۇشۇن ، توتەنشە ورنىقتى كۇيدەگى جاڭغاق ماينى تازارتىپ اىىرۇدا . عى تەخىيكالىق قىيشىلىقتى شەشۇگە تۇرا كەلەدى .

بىيل جى- جىياڭ جەمىس - جىيەك شارۋاشلى-عى شەكتى سەرىكتەستىگى جاڭغاق زەرتتەشۇ ورنىنا 10 مىلليون يۇان قارجى قوسىپ ، تەكسەرۇ ، سىناۋ جابدىقتارىن جاڭغالاپ ، جۇڭگو اۋىل شارۋاشلىعى علمى اكادەمپياسىنىڭ مايلى داقىلداردى زەرتتەشۇ ورنى ، جىياڭنان داشۇسە سىياقتى علمي زەرتتەشۇ قۇ-رىلمىدارىمەن ، مەكتەپتەرمەن سەلبەسىپ ، جاڭغاق ماين مانەرلەلۇدىڭ شەشۇشى تەخىيكاسىنان قامال الدى . قازىر ادەمى قوراپتالغان بۇرىكپەلى جاڭغاق مايى سىندى جاڭا ۇنىم زەرتتەلىپ شىعارىلدى ، تو-ىقتىقانىپ دىدرۇمان ساقاتانانتىن قوراپتاۋ تەخىيكاسى جانە جاڭالققا يە تازارتىپ اىىرۇ تەخىيكاسى ارقىلى جوعارى تەمپەراتۇرادا قۇىرىلغان جاڭغاق مايىنىڭ قورەكتىك قۇرامىنىڭ بۇزىلىۇنا مۇمكىندىك جاناسا-دى ، ونەر كاسپىتەنگەن ۇندىرىس جۇزەگە اسىرىل-عاننان كەيىن جىلدىق ۇنىم مولشەىرى 5000 توننا-دان اسادى .

سونمەن بىرگە اۆتونوميالى رايونىنىڭ كەلەلى علمى- تەخىيكانى ارناۋلى زەرتتەشۇ نىسانىن سۇيەنىش ەتكەن جى- جىياڭ جەمىس- جىيەك شارۋاشلىعى شەكتى سەرىكتەستىگى ماي اىىرغاننان كىيىنگى قالىدىق

جاڭغاق قوقمىنان پايدالانىپ پولىيەپتىد ، يقۇاتتى بەلوك ۇنتاعى سىياقتى زەرتتەشۇ نىساندارىن اشىپ ، جاڭغاق زەرتتەشۇ ورنى مەن ”پوست دوكتورلىق قىزمەت يۇنىكتىنىڭ“ تەخىيكالىق كۇشىنەن پايدالا-نىپ ارالىق سىناق كەزەڭنە ۇتتى .

ۇس جۇزىندە تالاي جىلدان بەرى ەل ۇشى جاڭغاق مانەرلەلۇ كاسىپ تىزبەگى قىسقا بولۇ ، قو-سىمشا ونمەدرەدى جان- جاقىي پايدالانىۇ دارەجە-سى تومەن بولۇ تەكتەس ماسەلەلەرگە جاپيياى ۇوپ كەلگەن ەدى ، بۇل جونىندە مەملەكەتتىك كەڭەس جانە اۋىل شارۋاشلىعى ، اۋىل- قىستاق سىياقتى نا-راۋلار اۋىل شارۋاشلىعى ونمەدرەن ، اعاش تەكتى مايلى داقىلداردى جىنىتىكتەي مانەرلەلۇ سايباساتىن جانە خايارلاندىرۇىن ارت - ارتىنان جارىيالاپ ، باسىپ تاراتىپ ، جاڭغاق سىياقتى اۋىل شارۋاشلىعى ونمەدرەن جىنىتىكتەي مانەرلەلۇدى ىلگەرىلەتتى . بىيل 2- ايدىڭ سوغىندا مپىيىستىرىكتەر مەن ولكەلەر بىرلەسىپ ارەكەتتىنگەن مەملەكەتتىڭ ۇتۇيىندى زەرتتەپ شىعارۇ جوسپارى سانالاتىن ”شېنچياڭنىڭ باسىپ تاراتىپ ، جاڭغاق سىياقتى اۋىل شارۋاشلىعى ونمەدرەن جىنىتىكتەي مانەرلەلۇدى ىلگەرىلەتتى . بىيل 2- ايدىڭ سوغىندا مپىيىستىرىكتەر مەن ولكەلەر بىرلەسىپ ارەكەتتىنگەن مەملەكەتتىڭ ۇتۇيىندى زەرتتەپ شىعارۇ جوسپارى سانالاتىن ”شېنچياڭنىڭ باسىپ تاراتىپ ، جاڭغاق سىياقتى رەككشە مايلى داقىلدار كاسىپ سالا-سىنداى شەشۇشى تەخىيكانى زەرتتەپ شىعارۇ جانە قولدانۇ” نىسانى اقسۇ ايىماعىندا رەسىمى جوسپارعا ىلىنىپ جۇرگىزىلە باستادى ، شېنچياڭ اۋىل شارۋاشى-لمعى علمى اكادەمپياسى ۇيمىداستىرىپ ، باستاماشى بولسى ، جۇڭگو ورمان شارۋاشلىعى علمي زەرتتەشۇ اكادەمپياسى ، جۇڭگو تەكسەرۇ - كارانتىنەدەۋ علمى اكادەمپياسى ، اقسۇ جى- جىياڭ جەمىس- جىيەك شارۋاشلىعى شەكتى سەرىكتەستىگى سىياقتى 10 ورنى بىرلەسىپ قامال الپ ، رەككشە مايلى داقىل علمى- تەخىيكاسىندا جاڭالىق اشۇ قابىلەتى مەن دەڭگەيىن جوعارىلاتتى .

”ايىماعىمىز رەككشە ، باسىمدىققا يە كاسىپ سالاسىن جەتىلدەرىپ ، جوعارى ساپالى دامۇدىڭ نە-گىزگى قوزغالتقىشىن سومداۋدا“ . اقسۇ ايىماقتىق پارىتكومنىڭ شۇجى ۇ حۇڭجان مىننانى ۇبىلدىردى: سوغى جىلداردا اقسۇ ايىماى ”جەمىس ورمانىنىڭ سا-پاسىن جوعارىلاتىپ ، ونمىدىلىگىن ارتتىرۇ ىنجەنەرىيا-سىن“ نۇقتا تەىپ ، 2 مىلليون 480 مىڭ مۇلىق تاڭداۋلى جاڭغاق ەڭو بازارىن قۇرىپ شىقتى . اۋىل شارۋاشلى-مەن كاسىپ سالالاندىرۇ اياق ىلىسن جەدەلدەتتۇ جامىت-دا اۋىل شارۋاشلىمىن كاسىپ سالالاندىراتىن 187 كاسى-پورىندى جەتىلدەرىپ 26 ، 24 شارشى كىلومەتىرلىك وسى زامانىى اۋىل شارۋاشلىعى كاسىپ سالاسى باقشا رايونىن (اۋىل شارۋاشلىعى قوسىمشا ونمىدەرىن ما-نەرلەلۇ باقىشاسى) قۇرىپ شىقتى . كاسپيورندار مەن علمي زەرتتەشۇ ورنىدارنىنىڭ سەلبەسۇى ارقىلى شەشۇشى ، وزەكتى تەخىيكادان قامال الپ ، جاڭغاق سىياقتى رەككشە ، باسىمدىققا يە كاسىپ سالالارىنىڭ ساپاسىن جوعارىلاتىپ ، ونمىدىلىگىن ارتتىرۇعا جانە ونى جوعارى ساپالى دامىتۇعا جەبەۋشى بولدى .

شېنچياڭ اقسۇ دولان وزەنى مەملەكەتتىك ساردى جەر باقىشاسى:

بۇرىنقى ”ويلى- شۇڭقىرلى“ جەر- بۇگىنگى ”قوناق قابىلداۋ زالى“

تېيانشان قورشاعان ورتانى قورعاۋ ساپارى

□ انار بۇلت \ شېنچياڭ گازەتنىڭ ئىشلىشى تويا

شىمرلەغان كۈل بەتىندە جابايى ۇيرەك بالا-پاندارىن رەتىپ ەمەن - رەكىن جۇزۇدە ، سارى الا قاز كۈل بەتىندە سايران سالىپ ، جەم زەدەپ ۇجۇر: اعاش اراسىنداى سويقاتى جولدا قالا تۇرغىندارى ەكىدەن- ۇشتەن سەپىلدەۋدە... بۇل ىشلىشنىڭ شېنچياڭ اقسۇ ايىماى دولان وزەنى مەملەكەتتىك سازدى جەر باقە-شاسىنان كورگەن كورنىسى .

10 جىلدىڭ الدىندا بۇل ارانىڭ قورشاعان وىر- تاسى بۇزىلغان ، لاس ، بىلىققان ، ناشار ، مۇلدە باىمە-قاشا بەينەندە بولاتىن .

2023- جىلغى تېيانشان قورشاعان ورتانى قورعاۋ ساپارى بويىنشا زاڭنىڭ اتقارلۇىن تەكسەرۇ گرۇپپاسىنىڭ وڭتۇستىك شېنچياڭ گرۇپپاسى 6- ايدىڭ 6- كۇنى اقسۇ قالاسىندا سازدىقتى قورعاۋ قىزمەتىندەگى زاڭنىڭ اتقارلۇىن تەكسەردى .

اقسۇ قالاسىنىڭ باتىس سولتۇستىك شەتىندە- گى اقسۇ دولان وزەنى مەملەكەتتىك سازدىق باقە-شاسىنىڭ سۇى دولان وزەنىنىڭ تارامەنىان كەلە-دى . دولان وزەنى تېيانشان تاۋىنىداى رەنگەن قار - مۇز سۇنىان جانە ئابىيىي جاۋىن - شاشىننان قالىپ- تاسقان وزەن بولغاندىقتان سۇنىدا لاي- قۇم كوپ . بۇرىن قۇم- باتياقتىڭ شوڭوئەن وزەن ارناسى بى-تەلىپ قالاتىن ، ونىڭ ۇستىنە وسى ماڭداى قۇم- شاعىل الاڭى شەكتەن تىس قازىلغاندىقتان وسىمدىك جامىلغىسى ۇبۇلىنىپ ، لاس سۇ جايىلىپ كەتەتىن .

جەرگىلىكتى وىرن وسى جاعايدى زىگەرتتۇ ۇشۇن ، سوغى جىلداردا ىلگەرىندى - كەپىندى سازدىق باقىشاسىنىڭ 1- ، 2- مەرزىمدىك قۇرىلمە-سىن باستاپ ، سۇ ئورىن تۇتاستىرۇ ، سۇ جۇيەسىن تازالاۋ ، قۇبىر تورىنداى بىلغىلەشتى توسۇ ، سۇ ەكولوگىياسىن قالىپنا كەلتىرۇ سىياقتى كەشەندى قالە-پىنا كەلتىرۇ جۇمىستارىن وىرستەتۇ ارقىلى سازدىق باقىشاسىنداى جاسىلدىغان جەر اۋامەن ۇزدىكىسىز ارتتىرىپ ، سىيىمدىلغىن ۇزدىكىسىز كەڭەيتتى .

جەىرگىلىكتى وىرن اۋەلگىسى بەينەندەگى سازدىق باقىشاسىن قۇرۇ ۇشۇن ، بۇرىننان بار جارانتە-لىمىستىق فورماتسىيادان تولىق پايدالانىپ ، بۇرىننان بار سۇ ايدىنننان پايدالانىۇ ارقىلى ۇبىر تۇتاس قالىپنا كەلە-تىردى ، اۋاماعى 5700 مۇ كەلەتىن سازدىق باقىشاسى-نىڭ سۇلى ۇمڭىر اۋماعى بۇرىنقى 40%تەن 60%كە چەتتى ، مۇندا ۇلكەندى- كىشىلى 22 كۈل بار .

وزەن سۇى ۇلكەندى- كىشىلى كۈلدەردەن وزگەرتىلگەن ەكولوگىيالىق كولىشكىنىڭ ، اۋىر مەتالە-مداردى ۇبىس جايىلى ەتۇ كولىشىگىنىڭ ، قالىپسىز مولايىغان قورەكتىك زاتتاردى تازارتۇ كولىشىگىنىڭ ىلگەرىندى- كەپىندى قابات- قابات سۇزىپ دىدە-راتۇننان وتەدى دە ، لاي سۇ ەڭ سوغىندا 3- تۇر-

لاۋىن كەز كەلگەن ۇاقىتتا قابىلدايمىز .

”خالىق بۇقاراسى ەڭ كوڭىل بولگەن ماسە-لەنى ، ەڭ رەال مۇددەنى شىعار ۇتۇيىن ەتىپ ، دالە- ەدال شارا قولدانىپ ، نىسانالى تۇردە جاڭا-لايمىز“ . اۆتونوميالى رايوندىق تۇرعىن ۇي جانە قالا ، اۋىل قۇرىلىسى مەڭگەرەمەسى پارتيا باىشى-لىق گرۇپپاسىنىڭ شۇجىيى ، ورنىباسار مەڭگەرە ماستىعى لي خۇڭيىن بىلاي دەدى: نەگىزگى تاقى-رىپىتىق تارىبە وىرستەتلىگەننەن بەرى تۇرعىن ۇي جانە قالا ، اۋىل قۇرىلىسى مەڭگەرەمەسى ”خالىق تۇرمىسىنا قىزمەت وتەپ ، خالىق تۇرمە-سىن قامتاماسىز ەتتۇ“ ، ”ساپانى جوعارىلاتىپ ، قۇت- ىرىستى ارتتىرۇ“ سىندى حالققا تىيىمدىلىك جاساۋ ىنجەنەرىياسىن ماڭغزدى ورنىغا قويىپ ، نە-گىزگى ساتىعا شىكەرلەي بارۇ ، بۇقارامەن ىشكە-رىلەي ارالاسۇ ، باسقارۇ - قىزمەت وتەشۇ ويىەكىنلە-رىمەن ىشكەرلەي ارالاسۇ ، اۋىل- قىستاققا بارۇ ، الەۋمەتتىك اۋماقتارعا بارۇ ، كاسپيورندارعا بارۇ ، قۇرىلىس ورنىدارىنا بارۇ ، جۇمىس باىسانا بارۇ“ قىيمىلنى بەلسەنە ۇيمىداستىرىپ ، وىرستەتىپ ، جاڭا داۋىردەگى پارتيانىڭ بۇقارالىق لۇشيانىن بۇلجە-ماي تاباندىلىقپەن اتقارىپ ، تۇرعىن ۇي سالاسىنە-مداعى بوگەت تۇيىندەردى ، قىيىن تۇيىندەردى ، تالهاۋ تۇيىندەردى جانە تەرەڭ قاتپارلى ماسەلە-لەردى شىن مانىندە شەشتى .

جۇقتا اۆتونوميالى رايوندىق تۇرعىن ۇي جانە قالا ، اۋىل قۇرىلىسى مەڭگەرەمەسى پارتيا باىشلىقى گرۇپپاسىنىڭ مۇشەلەرى كۈنە ، ەسكى تۇرغىندار اۋماقتارىن جاڭغالاۋ جونىندە ارناۋلى تەكسەرۇ - زەرتتەشۇ وىرستەتىپ ، ۇبىر جاعىنان ، ما-

دەگى تۇپ- تۇنىق سۇعا اينالادى ۇارى قالاتى وڭتۇستىكتەن سولتۇستىككە قاراي كەسىپ وتەتىن 10 كىلومەترگە جۇقى دولان وزەنى كورنىسى بەل-دەۋىنە قۇبىلىپ ، قالا كورنىسىنە قاچەتتى سۇ ورتا-سىنىڭ ساپاسىن زور دارەجەدە جاقسارتتى .

”سازدىق باقىشاسى قۇرىلۇدان بۇرىنقى ساندى مالىمەتتەرمەن سالىستىرغاندا ، 5- تۇردەگى سۇ ساپاسىنىڭ سالىستىرماسى %40 تومەندەدى ۇارى تاماشا سۇ ساپاسىنىڭ قىما بەتى جارنىققا شىقتى“ .- دەدى اقسۇ ايىماقتىق ورمان شارۋاشلىعى جانە جايلىم مەكەمەسىنىڭ ورنىباسار باىستىعى قاهرمان كەرىم .

قورشاعان ورتا جاقسارىپ ، ۇتۇرلى جابايى خايۋاناتتار مەن وسىمدىكتەر وسى اراعا كەلىپ مە-كەندەدى . باقلاشۇ - ولىشەشۇ ساندى مالىمەتىندە كورسەتىلۇنىشە ، قازىر وسى سازدىق باقىشاسىندا جىڭغىل ، قىزىل مپا سىياقتى مەملەكەتنىك 2- دارە-جەلى قورعالاتىن 10 نەشە ۇتۇرلى وسىمدىك بار ، قارا تىرنا ، شېنچياڭ ترەسكا باىلى سىياقتى مەملەكەتنىك 1- دارەجەلى قورعالاتىن 7 ۇتۇرلى خايۋانات جانە اق قۇتان ، كوك قۇتان سىياقتى مەملەكەتتىك 2- دارەجەلى قور-عالاتىن 20 نەشە ۇتۇرلى خايۋانات تىرسلىك ەتە-دى . جاسىلدىاندىرىپ تۇراتىن ۇتۇرلى وسىمدىك جا-مىلغىسىنان 140 تۇرىلدەن استامى ، جابايى خايۋاناتە-تارداىن 100 تۇرلىگە جۇىعى بار .

”اقسىز اشىلغان سازدىق باقىشاسى سەپىلدەي-تىن ، دەنە شىنىقتىراتىن كوڭىلدەگىدەي جەرىمىز ەسەپتەلەدى؛ قىزمەتتەن تۇسكەننەن كەيىن ۇنەمى دوستارىمىمەن بىرگە سازدىققا بارىپ سەپىلدەيمىن ، كوركەم كورنىسى كوڭىلگىزدى جابدراتادى“ .- دەدى جەرگىلىكتى تۇرعىن قايسا رولىباس ،- بۇل ازا-دان كوپتەنگەن قۇستاردى كورۇگە بولادى ، اسرەسە ، كۇز بولغاننان كەيىن 10 مىڭداغان چىل قۇستارى وسى اراعا كەلەدى ، كوپى بۇرىن كورمەگەن قۇستار .

سازدىقتىڭ ئومچەرەگىندەگى اتىز- ارىق جۇ-يەسىن قالىپنا كەلتىرۇ ۇشۇن ، اقسۇ قالاسى چوبا بويىنشا باسقارۇ - مەڭگەرۇ ، ەگىستىكتەن ورمانىدى قالىپنا كەلتىرۇ سىياقتىلاردى ىلگەرىلەتۇ ارقىلى سازدىق تىڭ ئومچەرەگىندەگى اۋىل شارۋاشلىغىنا جانە قۇرد-لىسقا پايدالانلاتىن 10 مىڭ مۇعا جۇقى جەردى ۇكىمەتتىڭ باسقارۇ - مەڭگەرۇ كۈلەمىنە ۇنىمىدى وىتكىزىپ ، اشۇدى شەكتەپ ، ەڭوگە چەتەلەدى .

قاهرمان كەرىم بىلاي دەدى: قازىر سازدىق باقىشاسى اقسۇ قالاسىنداى اتى زاتىنا ساي قالاتىڭ ”قوناق قابىلداۋ زالىنا“ اينالىدى . اقسۇ قالاسى ”قورعاۋعا الدىمەن ۇمان بەرۇ ، رەككشەلىگىن قالىپنا كەلتىرۇ“ پرىنسىپىنە تاباندى بولپ ، سازدىق باقە-شاسىنىڭ سۇ قاينارىن نارلەندىرۇ ، سۇدى رەتتەشۇ ، سۇ ساقىتاۋ سىياقتى رولدارىن ساۋلەلەندىرىۋەمەن بىرگە ، علمى جاپىلاپتىرئۇ تارىيەسى ، سازدىقتى زەرتتەشۇ ، ەكولوگىيانى تاماشالاۋ يقۇتاتارىن دا بەل-سەنە ساۋلەلەندىردى .

قىزمەت وتەشۇ دەڭگەيىن جوعارىلاتۇدىڭ ۇلكىلەرى دە بار ، مۇنان سىرت ، ”قوجالىق دىستىرى +“ دەلىنىتىن جوعارى ساپالى ، سان سالالى زەردەلى باسقارۇ ۇلكىسى قۇرىلىسىنىڭ وتەنگەلەرى دە بار .

”بۇقارانىڭ سايباساتى اناعۇرلم ويداعىداي تۇستۇنىتە جانە يگەرۇنە مۇمكىندىك جاساۋ ۇشۇن ، كۈنە ، ەسكى تۇرغىندار اۋماقتارىن جاڭغالاۋ وگىت قولدانباىسىن قۇراستىرۇعا ، باسىپ شىعارۇعا كىرىستىك .“ 14- بەسىجىلدىقتىڭ ‘ سوغىنا دەيىن قالا - قالاتىقتارداعى 2000- جىلدىڭ سوغى-نان بۇرىن سالىنىپ بولغان ، جاڭغالاۋعا تۇرا كەلە-تىن كۈنە ، ەسكى تۇرغىندار اۋماقتارىن نەگىزىنەنن جاڭغالاپ بولۇعا قۇلىشنامىز“ . اۆتونوميالى رايون-دىق تۇرعىن ۇيى جانە قالا ، اۋىل قۇرىلىسى مەڭ-گەرەمەسى تۇرعىن ۇيىمەن قامتاماسىز ەتتۇ باسقارما-سىنىڭ باىستىعى لي شىين بىلاي دەدى: كۈنە ، ەسكى تۇرغىندار اۋماقتارىن جاڭغالاۋدا تۇرغىندار-دىڭ ەركىنە قۇرمەت ەتتۇ پرىنسىپىنە تاباندى بولپ ، جاڭغالاۋدان بۇرىن خالىقتىڭ قاچەتىن ۇبىلىپ ، جاڭغالاۋ بارسىنىدا تۇرغىنداردى باقىلاۋعا شاقى-رىپ ، جاڭغالاپ بولغاننان كەيىن ونمىدىلىگىن حا-لىقتان ۇعىسىپ ، مۇمكىندىكتىڭ بارنىشا قۇلىشئۇ-مەن بىرگە ، شاماعا قاراي ىستەپ ، رايونىمىزدىڭ كوڭىلدەگىدەي ۇيدەن كوڭىلدەگىدەي تۇرغىندار اۋماعىنا چەتۇ ، كوڭىلدەگىدەي الەۋمەتتىك اۋماققا چەتۇ ، كو-ڭىلدەگىدەي الەۋمەتتىك اۋماقتان كوڭىلدەگىدەي قالا رايونىنا چەتۇ قۇرىلىسىن تىنباي ىلگەرىلەتىپ ، قالاتىڭ اناعۇرلم جايلى ، اناعۇرلم ۇوزىمدى ، اناعۇرلم پاراساتى بولۇنا مۇمكىندىك جاسايمىز .